

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 182/2013-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 27. marca 2013 predbežne prerokoval sťažnosť D. K., B., zastúpeného advokátom Mgr. V. Š., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Co 554/2011 z 31. januára 2012 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 190/2012 z 11. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť D. K. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie a rozhodnutie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. januára 2013 doručená a 9. januára 2013 doplnená sťažnosť D. K., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom Mgr. V. Š., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného

práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 554/2011 z 31. januára 2012 (ďalej len „uznesenie z 31. januára 2012“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 190/2012 z 11. októbra 2012 (ďalej len „uznesenie z 11. októbra 2012“ alebo ďalej spolu len „napadnuté uznesenia“).

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že žalobou vedenou na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C 327/2009 sa domáhal náhrady nemajetkovej ujmy v sume 45 816 € *„za väzbu v trvaní v skoro dvoch rokoch v trestnej veci, v ktorej bol spod obžaloby oslobodený“*.

Okresný súd uznesením sťažovateľa zaviazal zaplatiť súdny poplatok v sume 4 580 €, proti ktorému následne podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom nebolo dosiaľ rozhodnuté. Sťažovateľ súčasne v predmetnom konaní požiadal o oslobodenie od súdnych poplatkov podľa ustanovenia § 138 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktoré odôvodnil svojou nepriaznivou majetkovou aj príjmovou situáciou, svojimi povinnosťami súvisiacimi so starostlivosťou o dve maloleté deti a nízkym príjmom, ktorý dosahuje v podnikaní v porovnaní so sumou poplatku, ktorý bol zaviazaný zaplatiť. Sťažovateľ zároveň argumentoval, že v dôsledku straty jedného oka, ktorú utrpel ako obeť trestného činu, má obmedzené možnosti vykonávať zárobkovú činnosť a jeho podnikanie, aj keď nie veľmi výnosné, je preňho jediným dostupným spôsobom živobytia, pretože iné reálne možnosti zamestnať sa vzhľadom na svoje zdravotné postihnutie a vzdelanie nemá.

Okresný súd uznesením sp. zn. 7 C 327/2009 z 12. októbra 2011 sťažovateľovi nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov a krajský súd následne uvedené uznesenie na základe sťažovateľom podaného odvolania potvrdil uznesením z 31. januára 2012 s odôvodnením, že pokiaľ mu jeho príjem nedovoľuje zaplatiť súdny poplatok, má svoje doterajšie podnikanie ukončiť a nájsť si lepšie platenú prácu.

Podľa sťažovateľa súdy zúčastnené na rozhodovaní v predmetnej veci pri svojom rozhodovaní aplikovali judikatúru týkajúcu sa výživného na maloleté deti. Pri posudzovaní

podmienok na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov je však podľa neho rozhodujúca výlučne aktuálna majetková a príjmová situácia účastníka konania s ohľadom na výšku poplatku, a nie miera úsilia, ktoré účastník konania vyvinul, aby mal dostatok prostriedkov na platenie súdnych poplatkov.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre uviedol, že súdny poplatok nesmie predstavovať bariéru prístupu k spravodlivosti, čo znamená, že nikomu nemôže byť uprené domáhať sa svojho práva na súde len v dôsledku majetkovej neschopnosti zaplatiť súdny poplatok.

V tejto súvislosti sťažovateľ uviedol, že jeho príjem postačuje iba na zabezpečenie živobytia jeho a jeho detí, nie však na tvorbu úspor, ktorými by dokázal pokryť zaplatenie súdneho poplatku vo výške jeho ročného príjmu.

Ako podnikateľ dosahuje sťažovateľ len priemerné príjmy a s ohľadom na jeho zdravotný stav a povinnosť starostlivosti o deti je pre neho najvhodnejšie a najdostupnejšie zabezpečovať si prostriedky na živobytie prostredníctvom súkromného podnikania, aj keď málo ziskového. Sťažovateľ je vyučeným opravárom poľnohospodárskej techniky a výkonom svojej profesie v pracovnom pomere sotva dosiahne výrazne vyššie príjmy, než dosahuje v súčasnosti.

Krajský súd v odôvodnení uznesenia z 31. januára 2012 okrem iného poukázal na skutočnosť, že sťažovateľovi bola v trestnom konaní proti páchatel'ovi trestného činu, ktorý svojím konaním pripravil sťažovateľa o oko, priznaná náhrada škody. K uspokojeniu priznanej náhrady škody páchatel' trestného činu dobrovoľne nepristúpil, a pre jeho nemajetnosť je táto pohľadávka podľa sťažovateľa „*v súčasnosti nevymožiteľná (osoba z kriminálneho prostredia bez stáleho príjmu a majetku evidovaného na svoju osobu). Vzhľadom na obžalobu z vraždy podanú voči páchatel'ovi na tunajšom súde a hroziaci dlhoročný trest je aj v budúcnosti náhrada škody prakticky vylúčená.*“

Proti uzneseniu krajského súdu z 31. januára 2012 podal sťažovateľ dovolanie, ktoré odôvodnil tým, že mu bola odňatá možnosť konať pred súdom podľa § 237 písm. f) OSP. Najvyšší súd jeho dovolanie svojím uznesením sp. zn. 3 Cdo 190/2012 z 11. októbra 2012 odmietol ako neprípustné.

Z uvedeného vyplýva, že súdny poplatok, na zaplatenie ktorého bol sťažovateľ zaviazaný, presahuje jeho majetkové možnosti, ktoré si sťažovateľ s ohľadom na svoje zdravotné postihnutie nemá možnosť zlepšiť nájdením si iného zamestnania.

Priamym dôsledkom uvedeného postupu súdov zúčastnených na rozhodovaní v predmetnej veci je odňatie práva na prístup k súdu sťažovateľovi garantovaného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Uznesenie krajského súdu z 31. januára 2012 úplne ignoruje argumenty a dôkazy sťažovateľa o jeho zdravotných obmedzeniach (preukázané v uvedenom konaní predloženým zdravotným posudkom), ktoré ho výrazne obmedzujú na pracovnom trhu. Tento argument bol popritom relevantný vo vzťahu k prijatiu záveru krajského súdu, podľa ktorého sťažovateľ môže ukončiť svoje podnikanie, zamestnať sa, a tak si zabezpečiť vyšší príjem, a preto sa najvyšší súd s ním mal v odôvodnení svojho uznesenia z 11. októbra 2012 vysporiadať. Nereagovanie na podstatný argument sťažovateľa má za následok porušenie jeho práva na súdnu ochranu.

Sťažovateľ krajskému súdu vyčíta, že *„neuviedol a zrejme ani nezisťoval, akú výšku podľa neho dosahujú mzdy opravárov poľnohospodárskych strojov alebo čašníkov a či by sťažovateľovi takáto mzda, aj vzhľadom na jeho vyživovacie povinnosti k maloletým deťom, umožnila získať prostriedky na zaplatenie súdneho poplatku. V tejto časti súd teda vychádzal z čírej domnienky, keďže vôbec nezohľadňoval vzdelanie, prax, zdravotný stav sťažovateľa a situáciu na trhu práce a svoje rozhodnutie založil na téze, že kto zarába málo, mal by si nájsť lepšie zamestnanie.“*

Súdy zúčastnené na rozhodovaní v jeho veci nereagovali nijakým spôsobom ani na sťažovateľov argument, že nárok na náhradu škody voči páchatelovi trestného činu, ktorý mu bol priznaný v trestnom konaní, je v súčasnosti nevymožiteľný, čo v predmetnom konaní bolo preukázané predložením oznámenia exekútora, z ktorého vyplýva, že sa mu nepodarilo zistiť žiaden majetok páchatel'a. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že podľa § 138 OSP je pre posúdenie nároku na oslobodenie od súdnych poplatkov rozhodujúcou aktuálna majetková situácia a schopnosť zaplatiť súdny poplatok, nie prisľúb budúcich príjmov. Existencia takéhoto právneho nároku sťažovateľ'a preto nie je na účely oslobodenia od súdnych poplatkov podstatná.

Krajský súd uznesenie z 31. januára 2012 založil na právnom názore, podľa ktorého účastník konania je povinný aktívne sa snažiť získať prostriedky na zaplatenie súdneho poplatku, pritom takýto výklad § 138 OSP je v príkrom rozpore s účelom a zmyslom právnej normy.

S ohľadom na uvedené sťažovateľ konštatoval, že uznesenie krajského súdu z 31. januára 2012 vykazuje znaky svojvôle a arbitrárnosti a má za následok porušenie jeho práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Sťažovateľ uviedol, že uvedené zásadné vady uznesenia krajského súdu z 31. januára 2012 mali podľa judikatúry za následok odňatie možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f) OSP, a teda zakladali prípustnosť dovolania.

Pokiaľ napriek uvedeným vadám najvyšší súd dovolanie sťažovateľ'a odmietol a vecou sa nezaoberal, odoprel mu právo na súdnu ochranu garantované čl. 46 ods. 1 ústavy.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľ ústavný súd požiadal, aby vydal nález, v ktorom vysloví, že jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy bolo uznesením krajského súdu z 31. januára 2012, ako aj uznesením najvyššieho súdu z 11. októbra 2012 porušené, zruší uvedené uznesenia a zaviazne uvedené súdy zaplatiť mu náhradu trov konania.

II.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažovateľ vo svojej neperfektnej sťažnosti namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením krajského súdu z 31. januára 2012 a uznesením najvyššieho súdu z 11. októbra 2012. K namietanému porušeniu označeného práva uznesením krajského súdu malo dôjsť v dôsledku toho, že krajský súd v tomto uznesení aplikoval nesprávne judikatúru týkajúcu sa rozhodovania o oslobodení od súdnych poplatkov v konaní o výživnom na maloleté dieťa a vôbec sa nezaoberal skúmaním aktuálnej majetkovej a príjmovej situácie sťažovateľa. Najvyšší súd mal sťažovateľom označené právo porušiť svojím uznesením z 11. októbra 2012, pretože v konaní pred krajským súdom došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu podmienok odpustenia poplatkovej povinnosti, t. j. došlo k takým zásadným vadám, ktoré mali v súlade s judikatúrou najvyššieho súdu za následok odňatie možnosti sťažovateľa konať pred súdom. S ohľadom na to mal najvyšší súd na základe sťažovateľom podaného dovolania preskúmať závery krajského súdu uvedené v uznesení z 31. januára 2012, a nie ho odmietnuť ako neprípustné.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, musí

rešpektovať postupnosť tejto ochrany a požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorý je kompetenčne predsunutý pred uplatnenie právomoci ústavného súdu (podobne II. ÚS 148/02, IV. ÚS 78/04, I. ÚS 178/04, IV. ÚS 380/04).

Zo sťažnosti možno vyvodiť, že jej podstatou je námietka sťažovateľa, podľa ktorej napadnutými uzneseniami došlo k neprípustnému zásahu do jeho základného práva na súdnu ochranu, a to konkrétne do jeho práva na prístup k súdu, keďže v zmysle § 138 ods. 1 prvej vety OSP na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, a v prípade nezaplatenia súdneho poplatku, t. j. neodstránenia vady konania, je súd povinný konanie zastaviť podľa § 104 ods. 2 OSP.

Podľa názoru ústavného súdu je v posudzovaných prípadoch už na prvý pohľad zrejmé, že napadnutými uzneseniami k neprípustnému zásahu do označeného základného práva dôjsť nemohlo. Samotné vydanie napadnutých uznesení, ale ani nadobudnutie právoplatnosti týchto uznesení nemá totiž bez ďalšieho za následok stratu prístupu k súdu pre sťažovateľa. K dôsledkom, na ktoré sťažovateľ v sťažnosti poukazuje, by totiž mohlo dôjsť až prípadným vydaním uznesenia o zastavení konania podľa § 104 ods. 2 OSP z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku sťažovateľom.

Proti uzneseniu o zastavení konania je prípustné odvolanie a vo vzťahu proti prípadnému nepriaznivému potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu prichádza do úvahy aj podanie dovolania, a to s prihliadnutím na dôvod uvedený § 237 písm. f) OSP. Tak v rámci odvolacieho konania, ako aj v rámci dovolacieho konania proti prípadnému uzneseniu okresného súdu o zastavení konania bude mať sťažovateľ možnosť uplatňovať všetky tie zásadné námietky, ktoré sú obsahom sťažnosti podanej ústavnému súdu. Všeobecné súdy preto budú mať možnosť skúmať, či prípadné zastavenie konania z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku v konaní, v ktorom sťažovateľovi nebolo na základe jeho žiadosti priznané oslobodenie od súdnych poplatkov, je v danom prípade zlučiteľné s tým základným právom, porušenie ktorého sťažovateľ namieta.

Na základe uvedeného ústavný súd o sťažnosti sťažovateľa pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

Pretože sťažnosť bola odmietnutá, ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľa nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. marca 2013